

Császár Alexandra

MÍTOSZOK ÉS RACIONÁLIS ÉRVEK

Madarász Imre: Romantikus Risorgimento. Olaszország alapító mítoszai.
Hungarovox Kiadó, Budapest, 2013

A *Romantikus Risorgimento* Madarász Imre a Hungarovox Kiadó gondozásában megjelent „mítoszgyűjteménye”. A kötet az *Olaszország alapító mítoszai* alcímet viseli. A neves irodalomtörténész a XVIII. és a XIX. század mítoszvilágát idézi fel, mely nem áll ellentétben az ész hatalmával. Az olasz egység születésének idején újjáéledő legendák szorosan fűződnek a történelmi valósághoz, a kontrasztok ellenére egymástól elválaszthatatlanul jelennek meg, s gyakran két mítosz között is ellentmondás van. E könyv lapjain Madarász egy-egy mítoszt kiemelve fejezetenként különböző ellentétpárokat sorakoztat fel.

„Örökség és forradalom” ellentéte feszül az első fejezetben. „Forradalom az Örök Városban, az Örök Városért.” A szerző felidézi Róma korábbi fénykorait: az ókori város és keresztény Róma példátlan nagyságát. Madarász kiemeli, hogy a Risorgimento „forradalma” ezeknek a magasztos időknek a nyomát akarja követni, nem a korábbi aranykorok mintájára akarja formálni a „harmadik Rómát”, csupán a múlt sugallatára volt szüksége feladata teljesítéséhez. Mindezt irodalmi példákkal is alátámasztja. Többek között Vittorio Alfierit, az 1700-as évek egyik legnagyobb olasz költőjét említi, illetve Giovanni Spadolini *Akik megteremtették Olaszországot* című művét, s Giuseppe Mazzinit, aki „a legmagasabb szinten képviselte a »harmadik Róma« egyetemes örökségének és nemzeti-forradalmi megújulásának szintézisét.”

A második fejezet az *Elsőség és rabság* címet kapta. A Risorgimento legjelentősebb alkotása Silvio Pellico *Börtöneim* című 1832-es műve. Madarász felteszi a kérdést: „De hogyan válhatott egy börtönkrónika bibliájává a Risorgimentónak?” S rögtön meg is adja a választ: „... a rab író sorsa és vallomása Itália rabságát szimbolizálta és fejezte ki.” Az ébredező Itália az egykori elsőség nyomait véli felfedezni a sorok között, mely felébreszti öntudatát. A rabságmotívum mellett

megjelenik a holtak kultusza is. Madarász Ugo Foscolo 1807-ben írt verséből, *A síremlékekből* idéz: „A bátrak lelkét nagy tettek gyújtja / a bátrak sírja.” Madarász felhívja a figyelmet e mű fontosságára: a költemény hazafiságra intette a nemzetet.

A harmadik fejezet nem véletlenül kapta az *Önerőből és Európával* címet: a szerző azt taglalja, hogy az olasz egység megteremtését saját erőfeszítésekkel vagy más népek segítségével által kívánják-e elérni. Az olaszok kezdetben még „megváltójukként” dicsőítik Napóleont, később azonban árulóként gondolnak rá – emeli ki Madarász. 1848. március 23-án hangzik el az „önerőre való támaszkodás” jelmondata: „*L'Italia farà da sé*”, magyarul: „Itália maga csinálja meg”. Az egység létrejöttében azonban nemcsak az önerő játszik végül szerepet: a nemzetközi szinten folyó harcok, események szintén hozzájárulnak.

A következő fejezet a *Nemzeti felkelés és függetlenségi háború* címet viseli. Ebben a részben arra a kérdésre hívja fel a figyelmet Madarász, hogy miként kívánják kiharcolni az egységet. „Aktív forradalommal” vagy a legerősebb állam, Piemonte „szuverenitását kiterjesztő piemontizációval?” Az irodalomtörténész a középkori legnanói csatát idézi, amelyből a Lombard Liga győztesként került ki, s a „Liga diadala a Risorgimento olvasatában az (észak) olasz összefogás erejét példázta...”

Madarász külön fejezet szán az egyház és császár kapcsolatának, a Dante-korabeli helyzetet is idézve, s kiemeli Giuseppe Garibaldi alakját, akit a nemzet azért tisztelt hőseként, mert „a pápa és a császár – Róma zsarnokai – fölött egyszerre aratott diadalt”. Az *Egység és sokféleség* című részben egy, a nyelvet érintő paradoxon kerül előtérbe: a dialektális költészet virágzik, miközben az egységért küzdenek. A következő fejezetben pedig a romantika két meghatározó jegyére, az individuum központi szerepére és a hősök megbecsülésére hívja fel a figyelmet. Kiemeli Ippolito Nievót, aki műveiben „összeforrasztotta az egyéni és a nemzeti heroizmust”.

A *Vátesz és katonaköltő* című részben Madarász az irodalom nemzetegyesítő erejére helyezi a hangsúlyt. Garibaldi-t idézi: „Olaszország megteremtését jórészt költőknek köszönhetjük.” Mazzini „az Olasz Nemzet Prófétájának” nevezte Dantét, mert ő az, aki megteremti a közös nyelvet. S kinek az érdeme, hogy Dante és a váteszek megjelennek az irodalomban? A már korábban említett Vittorio Alfierié. Madarász felhívja a figyelmet a két költő közötti párhuzamra: Alfieri váteszként magasztalja önmagát, s „éppúgy vátesze lett az új kornak”, mint Dante a saját korában. Mazzinit és Petőfit idézi, akik századuk költőit tartják a nép vezetőinek. A látnokköltőket felváltják a katonaköltők, akik „két fegyverrel tusáztak egy ügyért: tollal és karddal”. Közük Goffredo Mameli, az olasz himnusz szerzője, aki költőtársaival együtt „meghalt költészete eszményeiért”.

Egy fejezetben Madarász arra világít rá, hogy az olasz egységet létrehozók „nem elsősorban államférfiak voltak, nem hivatásos politikusok”, hanem proféták. A könyv utolsó fejezete pedig, mely az ideális és reális ellentétére épül, mintegy szintézise az egész műnek. Az ideális és a reális harca leggyakrabban ez utóbbi győzelmével ér véget. Az ideális pedig a saját világában marad fenn: „az irodalomban, a mitológiában, a hálás utókor emlékezetében, a földi öröklétben”. A Risorgimento, az olasz nemzeti egységért folytatott küzdelem „arra mutatott lelkesítő példát, hogy győzhet az eszme a valóságban, a valóságban...”

Madarász művében újra és újra visszatérő történelmi és irodalmi személyiségek, események közötti összefüggések bemutatásán keresztül, különböző nézőpontokból világít rá a Risorgimento korát meghatározó tényekre és a valóságot átszövő, újra feléledő mítoszvilág jelentőségére.